

Eldrimners yttrande om remiss avseende modell för fastställande av kontrollfrekvens vid slakterier och vilthanteringsanläggningar Dnr 2023/03233

Eldrimner - Nationellt resurscentrum för mathantverk lämnar synpunkter på Livsmedelsverkets förslag om modell för fastställande av kontrollfrekvens vid slakterier och vilthanteringsanläggningar. Livsmedelsverket önskade särskilt få synpunkter på poängsättningen som kontrollfrekvensen bygger på. Eldrimners analys baserar sig på en bedömning av vilka effekter den nya modellen antas få för enskilda mindre slakteriföretag och för den småskaliga slaktbranschen i helhet.

Inledningsvis ställer Eldrimner sig kritisk till tillvägagångssättet för framställan av denna remiss då processen inte är till gagn för resultatet om svarstiden blir så pass kort som i det här fallet.

Poängsättning

Eldrimner ställer sig kritisk till Livsmedelsverkets poängsättning i modellen och anser att det saknas motiveringar till poängsättningen. Att driva ett litet slakteri på ett ekonomiskt hållbart sätt är under dagens förutsättningar nästintill omöjligt och Eldrimner befarar att det försvåras ytterligare genom den nya riskklassningsmodellen som vi anser ger en snedvriden poängsättning med höjda kontrollkostnader som följd.

- Eldrimner föreslår sänkta poäng för många av aktiviteterna så att verksamhetens omfattning i förlängningen kommer viktas tyngre.

Ej diversifierad verksamhet gynnas

I remissen presenteras en pilotstudie genomförd från maj till juni 2023. Studien visar att antal kontrolltimmar vid livsmedelskontroller för slakteriföretag och vilthanteringsanläggningar samt kontroll av animaliska biprodukter kommer att öka, jämfört med nuvarande riskklassningsmodell. Ökningen beror på att verksamheter med många godkända processer får fler poäng. Syftet som nämns i remissen på sidan 4, att få kontrollen mer *effektiv* och *ändamålsenlig*, befarar Eldrimner kommer verkställas främst till förmån för industrin, det sägs till exempel "...så kommer många av de slakterier som har få djurslag, processer och metoder i sitt godkännande att få mindre kontroll än idag". Som i tidigare remiss-sammanhang anser Eldrimner även här att Livsmedelsverkets förslag premierar och underlättar för stora ensidiga företag - som är enkla att kontrollera. Mångsidiga små- och mikroföretag å andra sidan, som är utspridda över hela landet, uppfattar att de stämplas som besvärliga utifrån att de är svårare att kontrollera och är mer arbetskrävande för Livsmedelsverket. Denna snedvridning i remitterat förslag verkar direkt utvecklingshämmande för diversifierade småföretag och Eldrimner hoppas att det inte är Livsmedelsverkets avsikt.

Eldrimner och Livsmedelsverket är överens om att det behövs fungerande kontroll för alla slakterier för att säkra livsmedelsproduktionen. Den krisberedskap som robusta, självständiga små- och mikrosakterier konstant förmår att garantera måste värdesättas tydligt och bör speglas i rimliga regelverk gällande framför allt avgifter. Remissförslaget ger dock incitament åt det motsatta hållet än vad regering och andra myndigheter, även Livsmedelsverket i andra sammanhang, kommit fram till - i

ELDRIMNER

Nationellt resurscentrum
för mathantverk

synnerhet att Sverige behöver en resilient livsmedelsförsörjning och en stark landsbygd som klarar av påfrestningar och kriser. Essentiellt för den svenska köttförsörjningen är då mindre slakterier utspridda över hela landet som kännetecknas av en låg sårbarhet jämfört med stora centralt belägna industrislakterier. Ett exempel på sårbarheten hos stora slakterier är att under pandemin blev flera industriella slaktanläggningar lamstagna och ett otal grisar fick avlivas på gårdarna när det kom till covid-clusterutbrott bland industrislakteriernas personal i Tyskland.

Frekvenstabeller speglar inte verkligheten

Det är nästintill omöjligt för ett typiskt mindre småskaligt företag med diversifierade aktiviteter att hamna i den lägsta kategorin SLV1. Detta på grund av att den lägsta poängen i huvudaktiviteterna genererar 6 poäng (Vilthantering av små och storvilt). Det lämnar då endast 1 poäng för samtliga underaktiviteter innan det blir en högre nivå (SLV2) och i förlängningen dubbelt så många kontroller per år. Det saknas verklighetsförankring om den lägsta kategorin i praktiken inte finns.

Vilande godkännande kan bidra till minskat matsvinn

Den nya riskklassningen kan bli ett lämpligt tillfälle att som slakteri med många aktiviteter se över sina godkännanden och ta nya prioriteringar. Ändå är det viktigt att slakteriföretag även fortsättningsvis har råd att ha kvar olika godkännanden för olika aktiviteter där det anses vara meningsfullt.

Poängsättningen enligt förslaget försvårar detta avsevärt.

Ett exempel tagit från praktiken där ett vilande godkännande är till stor nytta kan vara att slakterier arbetar tillsammans i olika situationer. Det kan vara att en slakt på ena slakteriet inte kan genomföras, på grund av exempelvis sjukdom hos slaktaren, och ett annat slakteri kan vara behjälplig med detta. Då kan en bonde få sina grisar slaktade hos det andra slakteriet som har godkännande samt bedövningsutrustningen för gris kvar, fast de i huvudsak utför slakt av nöt och får. Hade detta inte fungerat i praktiken hade gården missat hela sin julrelaterade inkomst av köttlådor, julskinkor och diverse charkuterier, med förödande konsekvenser för gårdens ekonomi. Fler uppfödare i samma region kan drabbas av samma problematik med motsvarande ekonomiska förluster.

- Eldrimners förslag är att poängsättningen inom huvudaktiviteterna ses över och halveras eller nedjusteras kraftigt för alla djurslag utom fågel och vilt.

Ett annat exempel från praktiken där ett vilande godkännande är till stor nytta är godkännandet för nödslakt. Även om det lilla slakteriet använder sig av möjligheten så sällan som kanske en gång inom tre år när exempelvis en av de egna suggorna eller en stut av egna lösdriiftskreatur skadat sig.

Matsvinnet skulle dock bli enormt om slakteriet hade valt bort godkännandet för nödslakt för att undvika en högre riskklass.

- För att inte generera höjt matsvinn och även för de skadade djurens bästa – dramatiskt om det inte finns någon slaktare kvar som kan utföra nödslakt - föreslår Eldrimner att "slakt på annat ställe än slakteri" plockas bort från aktivitetslistan djurskydd helt, eller alternativt att aktiviteten justeras ner till maximal 1 poäng (se även avsnittet nedan *Poäng för slakt på jordbruksanläggning behöver justeras ner*).

Eldrimner hänvisar samtidigt till ett av AGENDA 2030:s delmål som innefattar minskat matsvinn. Även om det i det här fallet snarare handlar om "råvarusvinn" än matsvinn i sin närmare betydelse så är bakomliggande målet dock detsamma. Råvaror respektive mat som kan användas som livsmedel ska ätas. Ej slängas. Ej skickas till destruktion på grund av en orimlig riskklassning.

ELDRIMNER

Nationellt resurscentrum
för mathantverk

Riskklassningsmodellen riskerar gynna svartslakten

I många regioner i Sverige finns alldeles för få små slakterier. Samtidigt ökar intresset att bedriva djurhållning i liten skala. Det har blivit populärt att hushåll på landsbygden önskar att vara så självförsörjande som möjligt. Många små fårbesättningar men även "hushållsgrisar" och även kor dyker upp i byarna och parallellt kommer samtalen in till Eldrimner där nyblivna djurhållare undrar vart de kan skicka sina djur för slakt eftersom köttet som inte behövs i hushållet ska säljas vidare, exempelvis till grannar eller på närmsta REKO-ringen. Förvåningen brukar vara stor när vi då tillsammans konstaterar att enda närmsta legoslakteri ligger 20 mil eller längre bort och ännu större när djurägaren sedan får veta av slakteriet att hela höstens slakt redan uppbokats.

Livsmedelsverket behöver i sin planering ta höjd för detta nygamla och ökande behov av mindre legoslakterier utspridda i landet för att möta den stora efterfrågan på lugn slakt vid småskaliga slakterier - av enstaka djur eller väldigt små grupper av djur. Även den nya möjligheten för slakt på jordbruksanläggning kan få en viktig funktion i sammanhanget framöver. Fler uppfödare, då är det snarare mindre lantbruksföretag än självhushåll, har börjat visa intresse för att bygga eget slakteri för enbart de egna djuren. Illa nog om den ekonomiska krisen nu bromsar upp utvecklingen, Livsmedelsverkets regelverk borde inte göra det också. Blir riskklassningens höjda kontrollfrekvens, tillsammans med alla övriga kontroller, så avskräckande att byggplanerna läggs ner, befintliga slakterier slutar erbjuda legoslakt eller blir aktivitets- och djurslagsmässigt enkelspåriga för att undvika att hamna i en högre riskklass, befarar Eldrimner att riskklassningen i förlängningen kommer bidra till ökande förekomst av svartslakt.

- Eldrimner önskar att Livsmedelsverket tar med sig den ökande svartslaktsrisken i alla sina betänkanden och gör noga avvägande, i riskklassningsmodellen och övriga sammanhang där man genom avgifter och regelverk försvårar för lagmässig småskalig slakt.

Poäng för slakt på jordbruksanläggning behöver justeras ner

Eldrimner bedömer dubbla poängantalet för slakt på jordbruksanläggning av nöt, häst och gris jämfört med annan slakt på jordbruksanläggning, exempelvis bison, eller jämfört med nödslakt, som orimligt (se lista underaktiviteter i remissen). Även om det rör sig om enbart en poängs skillnad är riskbedömningen sned och signalen utåt olycklig, särskilt nu i uppstartsfasen av denna nya möjlighet där utvecklingen inte ska bromsas.

Medan det ligger i sin natur att nödslakten sker oförutsedd och på vilket (kanske till och med olämpligt) ställe på gården som helst följer slakt på jordbruksanläggning en detaljerad planering som måste vara noga avstämd mellan djurägaren och slakteriet. När exempelvis bedövningen och avblodningen sker i en ren eller ny strödd fålla utomhus visar forskningen att slaktkroppshygienen blir utmärkt vid skicklig hantering (se Hultgren, J.; Schiffer, K.J.; Babol, J.; Berg, C.: *Animal Welfare and Food Safety When Slaughtering Cattle Using the Gunshot Method*. *Animals* 2022, 12, 492.

<https://doi.org/10.3390/ani12040492>).

Det saknas även motivering till varför slakt på jordbruksanläggning av bison poängsätts lägre.

- Eldrimner menar att riskerna anses vara likvärdiga och därför bör poängsättningen inom livsmedelsområde för slakt på jordbruksanläggning gällande nöt, häst och gris justeras ner till 1 poäng.

Eldrimner anser även att det inte är rimligt att *slakt på annat ställe än slakteri* inklusive slakt på jordbruksanläggning föreslås poängsättas ytterligare inom området djurskydd. Tvärtom borde slakt på jordbruksanläggning leda till reducerad poäng på totala summan inom djurskydd eftersom den

ELDRIMNER

Nationellt resurscentrum
för mathantverk

möjligheten syftar till ökad djurvälstånd vid slakt genom att djuren inte utsätts för premortala belastningar som vid slakt på ett stationärt slakteri (transport, främmande människor/djur/ljud/dofter, osv.). Riskerna kopplat till djurskyddet anses vara mycket lägre än vid vanlig slakt och i övrigt gäller standardrutinerna som ändå kontrolleras och som anses som tillräckliga. Poängsättningen inom området djurskydd för slakt på jordbruksanläggning verkar särskilt fel med tanke på att EU-förordningen kräver närvaro av Officiell Veterinär under själva bedövningen och avblodningen vid slakt på jordbruksanläggning.

- Eldrimner anser därför att aktiviteten bör plockas bort från området djurskydd, alternativt skiljas ur övriga punkter i samma aktivitet och ge poängreducering eller åtminstone justeras ner i tabellen till maximalt 1 poäng.

Poängsättning per djurslag blir orättvis

Eldrimner anser att en poängsättning per djurslag blir orättvis när den gäller underaktiviteterna i områdena livsmedelshygien och djurskydd samt styckning i den redan beslutade riskklassningsmodellen.

Gällande styckning skrev Eldrimner i det tidigare remissvaret: "Nuvarande förslag leder i flera fall till en "poäng på poäng-effekt" utan tydligt samband till samma ökning i risker. Ett företag med styckning av fler djurslag får 7 poäng för varje djurslag som styckas. Livsmedelsverket har i remissen inte kunnat motiverat sambandet mellan ökade risker och de 7 poängen som tillförs vid varje djurslag.

- En modell för att göra aktivitetspoängen mer rimliga är att ge 7 poäng för styckning av det första djurslaget och möjligen en extra poäng för varje djurslag."

Poängsättningen inom huvudaktiviteterna, vilka anses vara för höga för get/får och gris, beaktar riskerna med de olika djurslagen redan i tillräckligt hög utsträckning. Tillkommer sedan poängsättning per djurslag i underaktiviteterna slår det återigen orimligt hårt mot mångsidiga företag som erbjuder slakt av flera olika djurslag.

Som exempel lyfter Eldrimner poängsättningen för uppställning per djurslag. Det finns behov av uppställning respektive övernattningsboxar när små slakterier ligger långt ifrån varandra i ett stort geografiskt område. I bästa tänkbara fallet erbjuds traktens bönder legoslakt av flera olika djurslag. Det blir dock orättvist att poängsätta alla slakterier som har övernattningsboxar lika. Det bör beaktas om djuren har luftiga, stora, halmströade boxar, ibland även i utomhusmiljö som känns bekant och trygg särskilt för ranchdriftsdjur och vilka exempelvis finns vid ett mindre slakteri i Västernorrland, eller om djuren trängs ihop inomhus, på spaltgolv och i små boxar bland många främmande djur i en för djuren skrämmande miljö med hög ljudvolym. Det blir snedvridande om det lilla legoslakteriet som tar emot flera djurslag i ett djurvälståndsmässigt föredömligt mottagningsstall, så som det beskrivs här, får 4 gånger högre poängsättning jämfört med ett industrislakteri som har övernattningsboxar för enbart stora idisslare, under stressande förhållandena för djuren. Bara aktiviteten uppställning skulle i det fallet generera 15 poäng mer för det lilla slakteriet, med motsvarande placering i högre riskklass. Incitament för djurvälstånd, alltså här kvalitén på uppställningen, ges inte utan återigen premieras ej diversifierade storföretag där djuren kan trängas ihop under ibland ovärdiga former.

- Eldrimner föreslår poängsättning enbart en gång för uppställning generellt och en koppling till uppställningsstället. Alternativt 5 poäng det första djurslaget och möjligen 1 extra poäng för varje djurslag utöver det första.

ELDRIMNER

Nationellt resurscentrum
för mathantverk

Poängsättning för specificerat riskmaterial (SRM) riskerar bidra till ökat resursslöseri

Risken som utgår från specificerat riskmaterial exempelvis från fårbesättningar verkar övervärderas. Detta med tanke på att exempelvis så kallad klassisk scrapie enligt uppgifter på hemsidan av Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) "troligen inte finns i landet" samt att den så kallade atypiska scrapie anses uppkomma spontant och "inte är direkt smittsam i en flock".

Att statusen i Sverige behöver övervakas ifrågasätts förstås inte av Eldrimner men att slakt av djur som innehåller SRM poängsätts med 7 poäng inom livsmedel och 10 extra poäng inom ABP-hantering verkar vara för mycket, återigen speciellt för små slakterier och särskilt för dem som enbart slaktar egna djur. Ofta har man en avfallstunna som hämtas av Svensk Lantbrukstjänst och vommens innehåll stannar på gården.

- Om vi antar att 15% av de äldre djuren i en fårbesättning tas ut för slakt på en gård med eget slakteri vore 1 poäng inom livsmedel då en rimlig nivå som bättre överensstämmer med antal äldre djur som normalt hanteras på ett litet slakteri i förhållande till övrig slakt.
- Inga extrapoäng för skallar/ryggmärg av de få äldre djur som hanteras och slaktas behövs inom ABP.

Att hanteringen av de få äldre djuren skulle innebära extra kontroller, tid och kostnader ökar risken att företagarna väljer att inte ta vara på dessa djur vilket är förkastligt med tanke på resursslöseri och matrespektive råvarusvinn.

Trikinbärande djur sammanslagna

Gris och häst är sammanslagna med björn och vildsvin i underkategorin slakt eller vilthantering av trikinbärande djur.

- Med tanke på förekomsten av trikiner inom gris och häst ifrågasätter Eldrimner detta och föreslår max 0-1 poäng för gris och häst så länge förekomsten i Sverige stannar stabilt lågt. Eventuellt något högre poäng (förslagsvis 1-2) vid slakt av frigående utegrisar.

Orimliga kontrollfrekvenser inom riskklasserna för små legoslakterier

Eldrimner anser att kontrollfrekvenserna inom de olika riskklasserna är för höga. Särskilt för små legoslakterierna upp till 200 ton produktionsvolym per år kommer den föreslagna indelningen mynna ut i oproportionerligt många kontrolltillfällen. Enligt förslaget befaras dessa utföras utanför de vanliga kontrollerna (i motsats till vid större företag med ständig bemanning). Företagare i den nämnda storleksordningen återkopplar till Eldrimner att de känner en utrotningssvilja mot sig från Livsmedelsverkets sida och att orken håller på att ta slut. Eldrimner utgår från att det förstås inte är Livsmedelsverkets avsikt men önskar att det tas mer höjd för förutsättningarna dessa företag har – och att de allmänt borde få mera stöd och rimliga lättnader, särskilt med tanke på behovet att höja landets krisberedskap inom köttförsörjningen. Förutom personlig idealism, som ofta grundar sig i en önskan att kunna bidra till högre djurvälstånd vid slakt, finns idag inga incitament för att driva ett mindre legoslakteri i Sverige utan företagarna upplever att de konfronteras föreskriftsmässigt med hinder-på-hinder och en orimlig samlad regelbörda.

- Exempelräkningar bör göras för ett mångsidigt legoslakteri i en omfattning av exempelvis 150 ton/år som erbjuder slakt av nöt, häst, gris och får, tar in storvilt, nödslaktar och vill utföra slakt på jordbruksanläggning. Eftersom slakteriet är det enda av sitt slag i ett stort geografiskt

ELDRIMNER

Nationellt resurscentrum
för mathantverk

område måste övernattningsmöjligheter för alla djurslag som hanteras erbjudas. Bedövningen av får och gris utförs med eltång, nöt och häst bultas respektive skjuts med fri projektil beroende på djurets storlek och ålder eftersom bultpistolbedövningens effekt i vissa fall är för svagt. Vatten av icke-dricksvattenkvalité används för spolning. Livsmedelsverket behöver i sin bedömning även ta hänsyn till kontrollerna (och de mängdmässigt jämförelsevis låga riskerna) som kan uppstå i samband med övrig verksamhet på ett sådant företag, vilken ofta omfattar styck, förädling, försäljning, ofta även andra grenar som bageri, bär-, frukt grönsaksförädling och/eller restaurang. Jordbruk brukar även tillkomma.

Integrerade verksamheter

De flesta små slakteriföretag har integrerade verksamheter. Det vill säga att företagets verksamhet inte enbart omfattar slakt utan även styckning, förädling och försäljning av charkuterivaror mm. och får totalt sett en hög poängsättning från två riskklassningar.

Poängsättningen respektive listan med underaktiviteterna anser Eldrimner vara svårtolkad. Vissa poäng ingår i den redan beslutade riskklassningsmodellen som innefattar styckning och förädling, men likväl har samma aktiviteter delvis presenterats i denna remiss som valbara underaktiviteter. Detta leder till missförstånd. Under Eldrimners möte med Livsmedelsverket betonades det dock att det inte skulle bli dubbel poängsättning enligt båda modeller för exempelvis infrysning, förpackning, butik, då dessa aktiviteter redovisas i riskklassningsmodellen som inte innefattar slakt. Detta är positivt men det anses vara viktigt att tydligare information når ut till företagen och det behöver tydliggöras vad som faktiskt poängsätts i vilken modell.

Exemplet som ges i remissen för *slakteri omfattning mini* är därav olyckligt vald eftersom det knappt finns mindre slakterier som inte utför styckning. Hade styckning mm tagits upp i exemplet hade missförståndet att underaktiviteter som förpackning, infrysning mm inte poängsätts dubbelt (i båda riskklassningar) kanske undvikits.

- Eldrimner efterfrågar ett tydliggörande vilket framför allt behöver skickas ut till företagen kring vilka aktiviteter som poängsätts i vilken riskklassningsmodell

Styckning

Eldrimner har förstått att styckning ingår i den andra riskklassningsmodellen. Ändå har det i Eldrimners tidigare remissvar i frågan inte tagits hänsyn till att den riskklassningen även innefattar slakteriets styckning. Ett vanligt småskaligt slakteri har både slaktstyckning och styckning till chark men andelen av styckning till chark omfattar uppskattningsvis bara 8-10% av slaktstyckningsmängden. Eventuella otydligheter i remissen och i modellens uppbyggnad kan ha bidragit till att Eldrimner i sitt tidigare svar fokuserat på styckningen till chark enbart och inte förstått att riskklassningen gäller även slakteriets styckning ifall det handlar om integrerade verksamheter. Taket för kontrollfrekvens (se motsvarande avsnitt nedan) som har lagts, och vilket betraktas som positivt av den småskaliga mathantverksbranschen, tar inte i akt att det uppstår stora volymer vid slaktstyckningen som inte går att jämföra med andra verksamheternas volym såsom styckning till chark.

- Ett ton respektive 5 ton passar alltså inte utan taket behöver läggas betydligt högre än så för slaktstyckningen. Eldrimner äskar därför att beslutet om tak för kontrollfrekvens i den andra riskklassningen omvärderas. Den totala kontrollfrekvensen för integrerade verksamheter inom slakt behöver hållas inom en rimlig ram men det kommer inte vara möjligt om slaktstyckningens stora volym ej beaktas i vägledningen.

Reduktion av kontrollfrekvens

Eldrimner ser det som positivt att det planeras för reduktion av kontrollfrekvens. Möjligheterna för detta som nämns, tredjepartscertifiering och god efterlevnad, uppfattas dock främst gynnsamma för industrin och anses även omfatta för få möjligheter.

När enbart gårdens egna djur slaktas minskas riskerna i alla tre områdena avsevärd vilket bör beaktas i modellen.

- Som en av andra tänkbara ytterligare reduktionsmöjligheter föreslår Eldrimner därför (se *Reduktion vid slakt av enbart gårdens egna djur*) reduktion till näst minsta riskklass i alla tre områden när enbart gårdens egna djur slaktas, plus ett tak för de minsta och något större företag, alltså legoslakterier i omfattningen upp till 200 ton (se *Tak för kontrollfrekvens och Orimliga kontrollfrekvenser inom riskklasserna för små legoslakterier*).

Tredjepartscertifiering

Förslaget innebär en möjlighet till reduktion för företag med tredjepartscertifiering vilket i grunden är positivt, men i praktiken innebär det att kontrollkostnaderna flyttas från kontrollmyndigheten till fristående kontrollorgan, inte att de totala kostnaderna reduceras i sig. Ofta är det stora företag som i praktiken redan är certifierade som därmed får en reducerad avgift. För ett litet företag är behovet av tredjepartscertifiering lägre eftersom de flesta små slaktföretagen främst säljer varor i egen butik och REKO-ringar mm och därmed är vinsten av möjligheten till reduktion begränsad. Stora företag gynnas med andra ord.

I remissen framgår att: *"Eftersom tredjepartscertifiering ofta är ett krav från dagligvaruhandeln så innebär det att merparten av de slakterier och vilthanteringsanläggningar som står under livsmedelsverkets kontroll väntas få reduktion av kontrollfrekvens för att de är tredjepartscertifierade"* (s.15). Detta ifrågasätts av Eldrimner och det önskas någon form av statistik som stöttar påståendet. Även om uppskattningsvis hälften av företagen har en relevant tredjepartscertifiering så fattas en motsvarande möjlighet för de mindre företagen.

- Ett förslag till detta gällande djurskydd kunde vara att det finns möjlighet till motsvarande reduktion om det finns dokumenterad certifiering i form av KRAV, EU-ekologiskt eller IP-s djurskyddskontroll hos företagen.

God efterlevnad

Eldrimner har synpunkter angående reduktion av kontrollfrekvens vid god efterlevnad. Denna möjlighet begränsas i modellen till området livsmedelskontroll.

- Det borde även finnas incitament för god efterlevnad och därmed reduktion av kontrollfrekvens vid ABP-och djurskyddkontroller.

Ingår eventuella beslut om reduceringsmöjligheter inom djurskydd och ABP inte i Livsmedelsverkets ansvarsområde bör förslaget tas upp med ansvarig myndighet (Jordbruksverket).

Reduktion vid slakt av enbart gårdens egna djur

Ofta har slakterier för slakt av gårdsegna djur byggts på grund av att den ansvarsfulla uppfödaren önskat undvika att utsätta sina djur för transporter och andra vanliga premortala belastningar. Att djuren behandlas illa på en sådan plats är osannolikt. Uppfödaren och slaktaren är ofta en och samma

ELDRIMNER

Nationellt resurscentrum
för mathantverk

person och målet är att få så bra kontroll över hela kedjan som möjligt, från uppfödningen fram till försäljning av kött och charkprodukter i den egna gårdsbutiken eller genom andra kanaler. Att kunna styra och kontrollera hela kedjan höjer den etiska och livsmedels säkerhetsmässiga kvalitén på produkten. Företagaren som självklart är mån om sitt rykte syns ofta med sitt eget eller gårdens namn och logga på produkterna som säljs direkt till kunder. Dessa konsumenter förfogar ofta över en övergenomsnittlig medvetenhet kring djurvälstånd och har därför valt just det köttet. Finns gårdsförsäljning rör sig kunderna ofta bland gårdens alla byggnader inklusive slakteriet och kundernas barn har lätt att anknyta till gårdens djur. Denna sorts kontrollsystem inom djurskyddet är inte att underskatta.

Ofta är man som företag dessutom ansluten till Svenska Djurhälsovården, har en egen besättningsveterinär och tillgång till specialistveterinärerna på Gård & Djurhälsan. Sedan kommer Livsmedelsverkets veterinärer och besiktare djuren innan slakt och ser hälsostatusen i besättningen. Företagaren har ansvar från födelse till slakt på sina djur, all hantering, utfodring och övrig skötsel. Djurskyddskontroll såsom på ett fristående slakteri är ej tillämpligt.

Eldrimner motiverar sitt förslag om en reduktion vid slakt av enbart gårdens egna djur med den mycket lägre risknivån när inga djur från andra ställen tas in, i synnerhet med tanke på flödena och eventuella risker inom livsmedel och ABP. Men även inom djurskydd är exempelvis inom riskklassen DJS2 5 kontroller per år orimligt många.

- Den djurskyddskontroll som är aktuell, exempelvis att det finns kompetensbevis och att skötsel av bultpistol samt hantering fungerar, bultning, avblodning med mera kan med fördel ske i direkt anslutning till vanlig besiktning före slakt. Här behövs inga extra besök.
- Utöver det som Eldrimner nämner gällande möjligheten för nedjustering av kontrollfrekvens/eventuellt tak (se *Tak för kontrollfrekvens*) i samband med slakt av enbart egna djur föreslås även en *generell* reduktion vid slakt av enbart egna djur till näst minsta riskklass, i alla tre kontrollområdena och oavsett omfattningen.

Justering av kontrollfrekvens

Eldrimner anser att modellen slår hårt mot de mindre slakterierna då dessa får höga poäng i relation till den låga produktionsvolymen och den relaterade lägre risknivån. Än viktigare blir möjligheten till justering av kontrollfrekvensen för enstaka företag eller företagsgrupper som nämns i remissen. Möjligheten i sig betraktas som mycket positiv men så länge det inte finns tydlig vägledning blir det omöjligt att bedöma dess nytta.

På sida 15 i remissen nämns det att en chefsgrupp från Livsmedelsverkets kontrollverksamhet ska besluta om det finns möjlighet för justering av kontrollfrekvens för enstaka företag. Det framgår dock inte vem som kommer avgöra om justeringen kan bli aktuellt och i vilken omfattning, ifall den skulle gälla en grupp av företag.

- Eldrimner anser att det är viktigt att justeringen blir adekvat bedömd utifrån den faktiska och omfattningskopplade risknivån för det aktuella slakteriet respektive företagsgruppen. Denna risknivå speglas inte i tillräcklig utsträckning genom indelningen i storleksklasser som föreslås i remissen på sida 11.

ELDRIMNER

Nationellt resurscentrum
för mathantverk

Tak för kontrollfrekvens

Eldrimner anser det är som mest väsentligt i sammanhanget att ett tak för kontrollfrekvensen för de småskaliga slakteri- och vilthanteringsanläggningarna införs, i linje med det som blev presenterat angående riskklassningsmodellen som inte gäller slakt och vilthanteringsanläggningar, se länken <https://kontrollwiki.livsmedelsverket.se/artikel/762/justering-av-kontrollfrekvens>

- Eldrimner anser att ett tak borde införas på kontrollfrekvensen för slakterier och vilthanteringsanläggningar som genererar *under 10 ton* till 1 kontroll årligen inom livsmedelskontrollen, samt en 1 kontroll vartannat år för ABP och djurskydd.

Motiveringen för detta tak vid riskklassningskontroll av djurskydd är att djurskyddet kontrolleras även vid andra kontroller.

- Slaktas *enbart egna djur* på ett slakteri anses riskerna vara så pass ringa - i jämförelse med anläggningar där det tas in djur från flera eller många olika ställen - att omfattningen kan få ligga vid *upp till 20 ton/år* för samma tak av kontrollfrekvens (1 kontroll årligen för livsmedel, 1 kontroll vartannat år ABP och djurskydd).

I kontroll-wiki står det att: *"Småskaliga och hantverksmässiga verksamheter i Tidigare led som producerar upp till ett ton livsmedel per år, bör justeras ned till högst fem kontroller per fem år, eller i genomsnitt en kontroll per år."*

- Gränsen som föreslås av Eldrimner för taket (10 ton resp. 20 ton) motiveras med skillnaden mellan vikten av produkterna som avses i respektive riskklassningsmodell. Det vore anmärkningsvärt att bedöma exempelvis blåbärssyltburkar viktmässigt likadant som slaktkroppar av exempelvis en sugga.

Det är önskvärt att uppnå lättnader för de allra minsta slakteriföretagen som oftast slaktar enbart sina egna djur. Svårast i praktiken är situationen idag dock för de något större legoslakterier som slaktar upp till ungefär 200 ton. Ofta handlar det om enstaka företag i ett väldigt stort geografiskt område och den enda lösningen för "mikro-uppfödare" som önskar sälja kött av sina omsorgsfullt uppfödda djur, vilket inte behövs i det egna hushållet, på ett lagligt sätt. Nedläggningstrenden i den kategorin måste inte bara bromsas utan allas ansträngningar behöver läggas på att uppmuntra fler att starta sådana företag. Återkopplingen Eldrimner får av befintliga och blivande företagare som deltar vid Eldrimners aktiviteter eller som hör av sig för att dela med sig är dock tyvärr att en sådan uppmuntring under dagens förutsättningar upplevs som ansvarslös. Förutsättningarna inom aktuella regelverk upplevs vara för dåliga för att kunna starta (respektive fortsätta att driva) ett mindre legoslakteriföretag, trösklarna är för många och för höga.

- Eldrimner önskar snarast möjligt intensifiera dialog med Livsmedelsverket kring detta för att hitta hållbara strategier framåt.
- I riskklassningssammanhanget behövs ett rimligt tak även för dessa slakterier som brukar ha integrerade verksamheter och som kännetecknas av mångsidighet. Eldrimner föreslår ett tak av 2 kontroller inom livsmedel och 1 kontroll inom ABP och djurskydd årligen för företag som har en produktionsvolym upp till 200 ton/år.

Observera att Eldrimners tidigare remissvar grundas på missförstånd och otydlighet i remissens text gällande att det inte tas hänsyn till *volymen av styckning inom slakt*. Författarna av remissvaret utgick från volymen för *styckningen till chark* enbart som uppskattningsvis omfattar 8-10% av styckningsvolymen inom slakten.

- Taket som lagts i den tidigare riskklassningen behöver därför justeras upp motsvarande för styckningen inom slakt, se ovan (underrubrik *Styckning* i avsnittet Integrerade verksamheter).

Storleksklasser

Eldrimners branschansvarig inom småskalig slakt fick sedan tidigare en uppställning av Livsmedelsverket där antalet slakterier respektive vilthanteringsanläggningar per olika storlekskategorier framgår. Siffrorna var preliminära för 2022. För att kunna avgöra om indelningen i storleksklasserna som föreslås enligt remissen anses som meningsfulla önskar Eldrimner få en uppdaterad uppställning av Livsmedelsverket, med siffror som gäller 2023.

Ändring av storleksklasserna

- Oavsett är Eldrimners preliminära bedömning i frågan att storleksklasserna bör ändras till att den minsta kategorin "mikro" omfattar företag som producerar 0-20 ton istället för 0-10 ton. Detta för att få den jämförelsevis mycket lilla mängd kött som produceras och den förknippade lägre risken i en något mera rimlig relation till kontrollfrekvensen – för fler företag.
- Nästa kategori "mini" föreslås preliminärt vara >20 – 200 ton (istället för >10 – 100 ton) och följande kategori "liten" föreslås preliminärt vara >200 -1000 ton (istället för >100 – 1000 ton). Detta skulle spegla verkligheten och småslakteriernas strukturer på ett bättre sätt eftersom gränsen som här preliminärt föreslås ligga vid 200 ton avgränsar bra till i vårt sammanhang "större" företag från 200 ton uppåt. Enligt Eldrimners uppfattning börjar industriliknande strukturer som inte längre kännetecknas av det genuina mathantverket ta över vid slakterier som producerar drygt 1000 ton och mera. Dessa kan vi inte uttala oss om.
- Eldrimners förslag om ändrade storleksklasser ombeds beaktas oberoende från förslaget gällande taket som vi hoppas kommer läggas vid nedjustering av kontrollfrekvensen (jämför ovan, avsnitt "*Justering av kontrollfrekvens*").

Omräkning av kontrolltid och -kostnad per ton producerat kött

Ska kontrollen vara riskbaserad behöver den ta hänsyn till mängden konsumenter som vid eventuella problem skulle kunna beröras. Det är skillnad om det produceras 5 ton eller 150 ton eller mer än 10 000 ton per år på samma ställe. I Livsmedelsverkets exempel låg produktionen i det storskaliga exemplet vid 40 000 ton vilket tyder på att det finns företag som ligger i den kategorin. Storleksklasserna sammanfattar samtliga största företag som en enda kategori > 10 000 ton vilket blir svåröverskådligt när man ser den noggranna uppdelningen inom de första 10 000 ton i många olika kategorier. Än viktigare blir Eldrimners förslag att ändra enligt ovan (mikro till 20 ton, mini till 200 ton) eftersom ett 200 ton-företag fortfarande producerar 200 gånger mindre än det stora företaget i Livsmedelsverkets exempel.

I en beräkning som Livsmedelsverket fick av en småskalig slakteriföretagare och som Eldrimner fick ta del av visas kontrolltiden för riskklassningen (respektive kostnaderna) per ton för ett företag med > 40 000 ton produktionsvolym/år och ett företag i kategorin mini med 50 ton produktionsvolym/år. Det stora slakteriet producerar alltså 800 gånger mer kött per år än det lilla slakteriet. Resultatet är häpnadsväckande på det viset att det i beräkningen ger:

- 32 gånger mera kontrolltid/ton på det lilla slakteriet inom kontrollen av djurskydd,

ELDRIMNER

Nationellt resurscentrum
för mathantverk

- 81 gånger mera kontrolltid/ton inom ABP-kontroll och
- 108 gånger mera kontrolltid/ton inom kontrollen av området livsmedel.
- Kostnaderna för riskklassningskontrollen blev 74 gånger högre per ton för det lilla slakteriet.

Skillnaden kommer i praktiken vara ännu större eftersom det inte har tagits i beaktande att Livsmedelsverket planerar utföra den största delen av riskklassningskontrollerna på de stora företagen inom bemanningstiden. Så kallade besöksanläggningar (de flesta små slakterier, närmare de som har mindre än 4 timmar kontrollbehov vid ordinarie ante mortem- och post mortem (AM/PM) besiktningarna) ska dock få riskklassningskontrollen i särskilda besök som kommer debiteras enligt timtaxa.

- Här önskar Eldrimner en annan lösning som är mindre tids-, kostnads- och resurskrävande och som är med tanke på resandet miljömässigt mera hållbar.

Eldrimner inkluderades även i mejlkonversationen mellan företagaren och Livsmedelsverket och förvånades över Livsmedelsverkets kommentar att jämförelsen i beräkningen skulle sakna relevans. Visserligen kräver vissa kontrollmoment en viss tid *oavsett* företagets omfattning och visserligen ger de föreslagna storleksklasserna en viss relation till omfattningarna. Ändå speglar beräkningen ogynnsamma tendenser som behöver belysas närmare. Eldrimner uppskattar i samma mejlkonversation Livsmedelsverkets åsikt att för att kunna se och jämföra den ekonomiska belastningen för det enskilda företaget att *all* kontroll borde sammanställas.

- Förslagsvis tar Livsmedelsverket och Eldrimner upp förslaget senare för en fördjupad analys.

Eldrimner jobbar sedan en längre tid tillbaka med den orimliga regel- och avgiftsbördan som belastar mathantverksföretag i Sverige och där verkar mindre slakterier med diversifierad produktion bli den mest drabbade gruppen.

Riktvärden, debitering och nedsättningsmöjligheter

Remissen beskriver olika riktvärden för olika kontroller, delvis i relation till storleksklasserna. Ändå sker debiteringen för den faktiska och nedlagda tiden (se sida 11(39)). Eldrimner anser det å ena sidan som positivt eftersom de nämnda riktvärdena till största delen verkar orimligt höga (som till exempel 1,5 tim för en djurskyddskontroll oavsett företagets omfattning). Å andra sidan blir osäkerheten för företagarna stor eftersom kostnaderna förblir oförutsägbara samt att tiden som kommer debiteras påverkas av aktuella inspektörens arbetstempo. I praktiken kan det enligt företagarna finnas stora skillnader mellan olika inspektörer och kostnaderna blir då inte jämlika mellan annars likvärdiga företag. Inom den ordinarie AM/PM- besiktningen spelar detta mindre roll för små slakteriföretag eftersom nedsättningsmöjligheterna för dessa avgifter anses som mycket bra för den småskaliga slaktbranschen. Riskkontrollavgifterna däremot omfattas inte av desamma nedsättningsmöjligheter och befaras därför bli till en stor ekonomisk belastning för småslakterierna.

- Eldrimner upprepar att det behövs ett räkneverktyg för kontrollrelaterade avgifter för slakterierna, både för AM/PM-besiktningarna och för riskklassningen - liknande som det sammanställdes för den redan beslutade riskklassningsmodellen.

ELDRIMNER

Nationellt resurscentrum
för mathantverk

- Eldrimner upprepar i sammanhanget även branschens långvariga önskemål om en ändring i hela Livsmedelsverkets system till debitering per djur, i stället för en debitering enligt timtaxa.
- Samtidigt vill Eldrimner lyfta riskerna med nuvarande avgiftssystem för AM/PM-besiktningarna eftersom hela den småskaliga slakteribranschen riskerar annulleras om aktuella stödsystemet skulle falla bort.

Eldrimner avser lyfta problematiken för politiken. Statsstödet måste bibehållas eller med tanke på de ökande resekostnaderna ökas, och det borde övervägas om det går att införa ett liknande stödsystem för riskklassningsavgifterna också.

Kontroll per distans

Eldrimner ställer sig positivt till ett genomförande av kontroll per distans, se sida 13(39), och ser gärna en intensifierad utveckling i frågan. Den administrativa och tidsmässiga belastningen för slakteriföretagaren får dock ej öka på ett orimligt sätt när fysiska kontroller i stället ska utföras per distans.

Slutsatser

Nuvarande förslag för riskklassningsmodellen avseende slakterier och vilthanteringsanläggningar riskerar att ge konsekvenser som går i direkt motsatt riktning till Livsmedelsstrategins målsättning om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. Eldrimners uppmaning till Livsmedelsverket är därmed att ta hänsyn till de förslag som framförts i detta yttrande så att den småskaliga näringen inte riskerar att ytterligare försvagas och i och med det öka sårbarheten i svensk livsmedelsproduktion.

Den föreslagna modellen ses gynna de stora och ej diversifierade företagen som i krissituationer lätt blir sårbara och inte de mindre mångsidiga företagen som har en annan robusthet. För att ändå möjliggöra att fortsätta driva små slakterier och stötta utvecklingen av fler sådana verksamheter framåt föreslår Eldrimner att den i remissen nämnda justeringsmöjligheten används så att ett tak för kontrollfrekvensen för små slakterier och för vilthanteringsanläggningar fastställs. Taket behöver väljas med hänsyn till både de minsta företagen med minimerad risknivå på grund av att de slaktar framför allt sina egna djur, men likaså till den näst större kategorin med mångsidiga legoslakterier upp till 200 ton. Denna företagsgrupp är den gruppen som drabbas hårdast och mest orimligt av den aktuella samlade regel- och avgiftsbördan och gruppen befaras av Eldrimner att slås ut helt framöver om inga tydliga signaler sänds ut.

Företag som slaktar enbart sina egna djur föreslås oavsett taket få en generell reduktion inom alla tre poängsättningsområdena för att uppnå en rimligare bedömning av den mycket lägre risknivån jämfört med företag som standardmässigt tar in djur från andra ställen.

Eldrimner ser även möjligheten att koppla riskklassningsmodellen till regeringens uppdrag till Livsmedelsverket om att genomföra åtgärder under 2020-2025 inom ramen för

ELDRIMNER

Nationellt resurscentrum
för mathantverk

livsmedelsstrategin (N2019/03245), åtgärden minskat matsvinn. Detta kan kopplas till riskklassningen av nödslakt och SRM-hantering som Eldrimner föreslår ändringar för.

Avslutningsvis vill Eldrimner göra myndigheten uppmärksam på Livsmedelsverkets, liksom alla statliga myndigheters, uppdrag från Regeringen att arbeta för att förenkla för företag, bland annat en totalt sett minskad administrativ börda för företagen i linje med livsmedelsstrategins mål. För Eldrimner är det oklart hur riskklassningsmodellen bidrar till detta.

I detta ärende har Madeliene Larsen Ivansson, biträdande verksamhetschef, beslutat.

Föredragande har varit Katrin Schiffer, branschansvarig för småskalig slakt.

